

**ENTRE LLIVANYES
I JUNTURES**
TERTÚLIA POÈTICA

**Biblioteca Marc de Vilalba, Cardedeu
Primavera-estiu 2016**

©Núria Busquet Molist

**SESSIÓ 1: Mª Antònia Salvà
16/04/2016**

INTRODUCCIÓ A LA TERTÚLIA

D'un cactus

Com rèptil monstruós de pell clapada,
d'entranya llefiscosa, era ajocat
al seu racó bevent la solellada.
De sobte, sa malícia desvetllada,
enrevisclant-se, va esquerdar el test.
Enllà de l'hort, que se'n perdés el quest,
dalt una paret seca fou llançat,
i al cap de temps, damunt les pedres dures,
furgant per les llivanyes i juntures,
trobí el vell drac encara aferrissat.

Mª Antònia Salvà, *El retorn* (1934)

Aquest poema de Mª Antònia Salvà, podria ser un **símbol** de la seva pròpia obra. La poeta mallorquina és, segons descriuen en un article publicat al diari Avui l'any 95 Fina Birulés i Heura Marçal (parella i filla respectivament de Mª Mercè Marçal), una **supervivent**. I ho és per dues raons bàsiques: és una supervivent per haver estat capaç de superar el silenci que es pressuposava al sexe femení i haver-se posat a escriure tenaçment i amb exigència i seguretat en una època en què això era una raresa. En segon lloc, Salvà és una supervivent del propi ostracisme amb el qual ha estat castigada la poesia feta per dones, sent possible, encara avui, trobar les seves obres en biblioteques i llibreries, superant la prova del temps i del cànon poètic masculí. De fet, Sam Abrams va titular "Survivors" (Supervivents) la seva antologia bilingüe de poetes catalanes editada fa uns anys per l'Institut d'Estudis Nord-americans.

Per tant, una lectura del poema del cactus dóna una idea de qui és Mª Antònia Salvà dins la poesia catalana, una planta plena de punxes que s'ha llençat des d'una paret seca, però que a la vegada és capaç d'obrir-se pas entre llivanyes i juntures. I aquest vers, "furgant entre llivanyes i juntures", que dóna nom a aquesta tertúlia poètica, uneix també dues poetes importantíssimes de la nostra literatura. Efectivament, Mª Mercè Marçal té un poema anomenat "Entre llivanyes i juntures" (Raó del cos, poemari pòstum, any 2000), precisament, que és aquest:

Furgant entre llivanyes i juntures

Furgant per les llivanyes i juntures
Trobí el vell drac encara aferrissat
(*"D'un cactus"*, M.A. Salvà)

Furgant per les llivanyes i juntures
d'aquesta paret seca, entre mac
i mac d'oblit, entre les pedres dures
de cega desmemòria que endures,
et sé. I em sé, en el mirall fidel
del teu poema, aferrissadament
clivellar pedra de silenci opac
dona rèptil, dona monstre, dona drac,
com el cactus, com tu, supervivent.

Mª Mercè Marçal, *Raó del cos* (2000)

Volia començar, doncs, parlant del per què, per què cal fer una tertúlia poètica dedicada a les dones que escriuen poesia, i us diré que per què no. En nom de la igualtat que potser molts creiem real, quina raó hi ha per no parlar dels homes que fan poesia? Dels homes en parlem tots, homes i dones, però de les dones, per desgràcia, pràcticament només en parlem les dones. I la literatura catalana no és l'única en la qual la presència de dones dins les aules o en les conferències, llibres publicats i altres moments literaris encara és poca i limitada. La poesia actual catalana n'és plena, de dones, almenys pel que fa a les publicacions (pel que fa a la visibilitat jo trobo que encara hi ha llacunes). Però, i a la història de la nostra poesia? És que a casa nostra les dones no han escrit poesia abans d'ara?

La intenció d'aquesta tertúlia és, doncs, fer un viatge per la poesia escrita per dones en català al llarg de la història. Hi ha poques d'aquestes poetes que repassarem que encara siguin vives (per desgràcia, una de les més joves, Mª Mercè Marçal, ens va deixar en plena joventut), les que ho són, de vives, són totes nascudes abans del 1950. La poesia contemporània feta per dones donaria per molt més que una tertúlia literària, però no podem parlar de l'ara sense parlar de l'abans, sobretot, perquè en la poesia feta per dones hi ha un component genealògic molt i molt important. És a dir: les dones poetes actuals han begut de les dones poetes de què parlarem aquí, totes tenen, en el fons, aquesta consciència de supervivència,

exagerada potser per formar part d'un col·lectiu minoritari dins d'una cultura minoritària.

La poca presència de dones poetes en les antologies, els estudis acadèmics i qualsevol manifestació cultural durant les últimes generacions ha provocat que hagin hagut de ser les pròpies dones poetes les encarregades, en un moment donat, de buscar i posar llum sobre la tradició poètica catalana feta per dones. En podem donar dos exemples meritoris: Mª Mercè Marçal o Montserrat Abelló, que han begut de les seves predecessores, a més de transportar al català, mitjançant les traduccions, la tradició poètica d'altres dones d'altres cultures. La necessitat de pouar per buscar les referències femenines és evident, perquè són voluntàriament o involuntària esborrades, menystingudes o simplement ignorades en els programes de poesia d'aquells que volen aprendre sobre poesia.

Fixeu-vos en el temari actual del programa de Poesia de l'Escola d'Esriptura de l'Ateneu Barcelonès:

Programa de Poesia de l'Escola d'Esriptura de l'Ateneu Barcelonès (Gener 2016)

- Introducció. Com llegir un poema? Com llegir poemes per escriure millors poemes? Mapa rítmic, mapa visual, imatges, punt de vista.
- Tradició i innovació. Temes i tòpics literaris. Nous tractaments dels mites i recreació dels tòpics. Descobrir veus poètiques per trobar la pròpia.
- D'Ausiàs March a Vicent Andrés Estellés, passant per Carner, Foix, Vinyoli i Ferrater. Una selecció de poemes de la poesia catalana que hem de conèixer. El nostre coixí literari.
- Referents en llengua castellana: de Jorge Manrique a Ángel González. García Lorca.
- Mestres a tocar: Màrius Sampere. Francesc Garriga. Enric Casasses. Chantal Maillard. Carlos Marzal.
- Els grans poetes del XX: Eliot, Auden, Brodsky, Milosz, Szymborska, Herbert, Kúixner, Jaccottet, Frost, Amikhai...
- Les veus del XXI. Eclecticisme en la poesia actual. Destriar el gra de la palla. El cas Pedrals. Noves veus i noves editorials de poesia.
- Poetes que tradueixen poesia: Antoni Clapés (Jaccotet), Jaume C.Pons Alorda (Whitman), Marta Pera (Simic)

Un curs impartit per una gran poeta, per cert, la Laura López, una dona. No és així a tot arreu, per sort. A l'Aula d'Esritores la Mª Antònia Massanet fa uns cursos que contenen un tema com "Dar voz al cuerpo: poesía incorporada, escribir desde un cuerpo sexuado", per exemple. Estem parlant, però, de cursos no reglats. No tinc a mà el temari de poesia de la llicenciatura en Filologia Catalana, però és probable que la presència de dones hi sigui, també, simbòlica.

Us vull convidar a fer, doncs, al llarg d'aquestes setmanes, un viatge per la història de la nostra poesia absolutament orientat a les dones, la qual cosa no vol dir que sigui un viatge per a dones. Igual que jo aprecio Ferrater, Carner, Casasses, qualsevol home pot aprendre a apreciar les poetes que us presentaré. La idea de la tertúlia i la tria de les poetes no és meva, cal dir-ho. Forma part d'una exposició que va organitzar la UVic i concretament el CEID i el Grup de Recerca Estudis de Gènere, Traducció, Literatura, Història i Comunicació. La intenció d'aquesta exposició, que tenim previst portar a la biblioteca Marc de Vilalba, vol ser un homenatge a totes les escriptores que des de la poesia han aportat un pes no gens menyspreable a la recuperació del català com a llengua literària durant el segle XX.

Evidentment, no hi són totes les que havien de ser-hi (en aquesta primera edició de la tertúlia en tractarem només quatre), però hi són les que calia que hi fossin, per qualitat i per necessitar de donar veu a les dones de diferents territoris de parla catalana. Tindrem més tertúlies per seguir parlant de poesia, ja sigui feta per dones, feta per homes, catalans o no, en futures edicions. Així, doncs, comencem parlant de la primera de totes, que és Mª Antònia Salvà.

SESSIÓ 1

Mª ANTÒNIA SALVÀ

Us he comentat abans que Sam Abrams, fa uns anys, va publicar una antologia bilingüe català-anglès de poetes catalanes, anomenada "Survivors" (1991, Institut d'Estudis Nord-americans). La poeta que encapçalava l'antologia era Mª Antònia Salvà. Ens trobem, es pot dir sense cap mena de dubte, davant la primera dona poeta important de la història de la poesia catalana. Abans d'ella, no hi ha referències d'altres dones que hagin fet poesia des d'un punt de vista propi, expressant l'experiència femenina del món amb un sentit poètic. Si cal destacar-ne algunes, podríem fer referència a Constança de Mallorca o Tecla de Borja, mestres de poesia medieval feta per dones, i altres dones que van escriure poesia en Jocs Florals o durant la Renaixença, i també cal esmentar Josepa Massanès, Emília Sureda i Dolors Monserdà. Però el que sí que és segur és que la poesia escrita per dones va fer definitivament un salt qualitatiu quan el 1910 Mª Antònia Salvà va publicar les seves *Poesies*. Va rebre elogis de Riba, Folguera i sobretot de Carner, que li va fer el pròleg del seu segon llibre, *Espigues en Flor* (1926), i l'any 1957 li va fer una antologia precedida d'un estudi crític.

Aquests poetes, malgrat tenint en compte l'especificitat de la poesia de dones d'una manera que potser ara trobaríem qüestionable, defensaven la veu de les dones en la poesia i l'apreciaven. Per desgràcia, però, les generacions posteriors de poetes, en negar aquesta especificitat i negar el fet de l'existència de la poesia feta per dones a favor d'un text suposadament neutre, van aconseguir, segons afirmen Birulés i Marçal en l'article abans esmentat, que el masculí esdevingués el gènere neutre, i per tant, les dones poetes esdevinguessin prescindibles. I en tot cas, quan la diferència entre homes i dones en la poesia s'ha fet explícita, ha estat per menystenir la poesia femenina o tancar-la en recintes estancs com puguin ser la poesia sobre la maternitat i altres temes suposadament propis de les dones (com si els homes no poguessin escriure sobre el fet de procrear) o en les reivindicacions pròpies del gènere femení, com el 8 de març (dia de les dones), per posar un exemple paradigmàtic.

Tornant a Mª Antònia Salvà, doncs, dèiem que va ser molt ben considerada pels grans poetes de la seva època, però després oblidada per la tradició. Cal, per tant, reivindicar-la com un nom fonamental de la poesia catalana, i incorporar-la a la tradició no només femenina, sinó universal.

BIOGRAFIA

Maria Antònia Salvà i Ripoll (Palma 1869 - Lluçmajor 1958), poeta i traductora, encapçalada, amb Llorenç Riber i Miquel Ferrà, l'anomenada «Escola Mallorquina». La seva poesia està marcada per una clara consciència d'insularitat, manifestada tant a la temàtica com a la mètrica i als trets estilístics peculiars de l'illa. Salvà havia fet els quaranta anys quan es donà a conèixer el 1910 amb *Poesies*, llibre al qual seguiren *Espigues en flor* (1926), *El retorn* (1934), *Llepolies i joguines* (1946), *Cel d'horabaixa* (1948), *Lluneta de pagès* (1952) i el recull memorialístic *Entre el record i l'enyorança* (1955). Com a traductora, destaquen les versions del provençal al català de Mirèio (1917) i *Les illes d'or* (1910), de Frederic Mistral, tot i que també girà *Els promesos* (1922-1923), d'Alessandro Manzoni, i poemes esparsos de Petrarca i D'Annunzio, entre d'altres. La seva biografia no conté res d'extraordinari tret de dos fets que sovint no es trobaven a l'abast de les dones del seu temps: la possibilitat de viatjar i la de llegir els grans escriptors clàssics i moderns. El viatge a Terra Santa a bord d'un creuer, en un llarg itinerari per la Mediterrània, va donar com a fruit el dietari *Viatge a Orient* (1998). Quant a les lectures, el descobriment de poetes com ara Costa i Llobera, Verdaguer, o Mistral, foren els esperons que la varen impulsar a escriure poesia. Més endavant, l'amistat amb Emília Sureda, Josep Carner i Miquel Ferrà, tots més joves que ella, va resultar decisiva pel desenvolupament i la publicació de la seva obra. Situada entre la tradició catalana culta i la popular dels glossadors mallorquins, la poesia de Salvà és un bon exemple del classicisme propi de l'estètica noucentista: mediterraneïtat, harmonia, seny, noblesa, bellesa, claredat i serenitat. Presenta un món idealitzat, idíl·lic, sense estridències de cap mena, dins del que vol fixar el passat mitjançant la descripció de llocs, persones o situacions ambientals, i la incorporació d'elements quotidians per salvar-los de la destrucció del temps. Al capdavant: harmonia classicista viscuda al bell mig del món rural de la pagesia benestant mallorquina, i presidida per l'amor a la naturalesa i la religiositat.

Premis

- **Palma d'Or als Jocs Florals de Barcelona** (1897).
- **Fires i Festes de Palma** (1903): *Joc de nins*.
- **Jocs Florals de Palma** (1904): *Del pla i Primavera*.
- **Englantina d'Or als Jocs Florals de Palma** (1910): *L'ayguera*, *Casa pagesa* i *Flaviol de pastor*.
- **Viola d'Or als Jocs Florals de Badalona** (1916).

Obra

Poesia

Poesies. Palma: J. Colomar, 1910.

Espigues en flor. Barcelona: Altés, 1926.

El retorn. Barcelona: Lluís Gili, 1934; Palma: Moll, 1981.

Llepolies i joguines. Palma: Moll, 1946.

Cel d'horabaixa. Palma: Moll, 1948.

Lluneta de pagès. Palma: Moll, 1952.

Traduccions realitzades per l'autora

BRUGUIÈRE DE GORDOT, André: *Dins les ruïnes d'Empúries*. Sonets. París: Chez Sengarad, 1918.

DE JESÚS, Santa Teresa: *Poemes de Santa Teresa de l'Infant Jesús*. Barcelona: Balmes, 1945.

JAMMES, Francis: *Les Geòrgiques cristianes*. Barcelona: Publicacions de la Revista, 1918. Col·lecció de Lírics Mundials, vol. II.

MANZONI, Alessandro: *Els promesos*. Barcelona: Catalana, 1923-1924 (posteriorment revisada per Francesc Vallverdú i editada per Edicions 62 l'any 1987).

MISTRAL, Frederic: *Les Illes d'or*. Barcelona: Lluís Gili, 1910; Barcelona: Selecta, 1955.

MISTRAL, Frederic: *Mireia*. Barcelona: Institut de la Llengua Catalana, 1917; Barcelona: Quaderns Crema, 2004. Edició a càrrec de Lluïsa Julià.

MISTRAL, Frederic: *Poesies*. Barcelona: Orfeó Atlàntida, 1928.

MISTRAL, Frederic: *Obres completes* [amb Guillem Colom]. Barcelona: Selecta, 1958.

PASCOLI, Giovanni: *Diàleg*. Barcelona: Almanac de les lletres, 1926.

PASCOLI, Giovanni: *El sepulcre*. Palma: La Nostra Terra, núm. II, 1928.

PASCOLI, Giovanni: *Poesies*. Barcelona: Galerada, 2002.

PETRARCA: *In vita di Madonna Laura, In morte di Madonna Laura*. Barcelona: Almanac de les lletres, 1928.

PETRARCA: *Sis sonets de Petrarca en el VI Centenari del seu enamorament de Laura*, 6 abril 1327. Barcelona: La Nova Revista, 1928. (Vol. 1)

Altres

Epistolaris

Prosa autobiogràfica

Llibre de viatges

Antologies

PARLANT DE Mª ANTÒNIA SALVÀ

[...] *Els poetes li semblaven semidéus, i el que més desitjava era arribar a tenir un germà que ho fos.*

Fou per aquell temps que es publicaren Canigó i Caritat d'en Verdaguer. Aquestes obres foren per a ella una gran revelació, i les aprengué de memòria, com havia après les poesies de Marià Aguiló, a qui particularment admirava per la fluïdesa del vers i per la semblança de la seva poesia amb les cançons populars, de les quals ella n'havia fet un bon recull prenent-les de boca dels pagesos i jornalers.

Fou al bo de sos entusiasmes verdaguerians quan se donà de ple a escriure; però sense que ningú, ni son pare, vegés sos escrits. Malgrat aqueixa reserva, mossèn Costa i Llobera enterà de sos aficions i volgué llegir sos versos; ella no es pogué negar a ensenyar-los, i el gran poeta no sols l'encoratjà de paraula, sinó que, havent-li demanat còpia d'una de les poesies, "Orfanesa" la feu publicar al poc temps en La Tradició Catalana

Nota introductòria a *Poesies* (Barcelona, Lectura Popular, Biblioteca d'Autors Populars, 1910)

L'alta paraula de Miquel Costa digué en el pròleg de les Poesies de Maria Antònia Salvà la seva significació. "La senzillesa discreta, la naturalitat sense vulgarisme, una correcció sense esforç, un gust exquisit, un fons de bondat ingènua i de sentiment delicat sense exaltacions estranyes?" Aquestes eren les virtuts que l'il·lustre poeta ponderava. Senzillesa, discreció bondat, or i mel dels versos de Maria Antònia.

Tomàs Garcés, pròleg a Maria Antònia Salvà, *Els poetes d'Ara: Maria Antònia Salvà* (Barcelona, Lira, 1923)

Però del que estic segur és que hi ha un àngel que omple de quieta claredat i de ben artissades concordances els versos de Maria Antònia Salvà. Si voleu explicar-vos l'íntim encís, l'emoció gentil i profunda de les cançons que d'aquí ben poc us entraran pels ulls i s'expandiran pel vostre cor, no us oblidéssiu pas d'aquells versos de la cançó popular: "Un àngel va entrar / per la finestra."

Endreç angèlic, complaença íntima de cada cosa en el seu lloc, de cada emoció dins una música avinguda i escaient, de cada deure dins l'afalac de la paciència, de cada il·lusió dins l'infatigable recer de l'esperança, de cada sofriment dins l'embolcall difícil i dolç de la caritat.

Josep Carner, pròleg a M.A. Salvà, *Espigues en flor. Poesies* (Barcelona, Altés, 1926)

Es tractava, doncs, d'una vera naixença poètica, determinada, no pas pel simple goig de rimar, sinó pel propòsit directe de l'evocació. És, d'altra part, a les palpentes com es cerca d'endevinar, i la metàfora és vital i no pas lògica; l'anècdota, necessària com a punt de partida, resta sempre inferior al cant.

Josep Carner, pròleg a M.A. Salvà, *Antologia poètica* (Barcelona, Selecta, 1957)

El tractament de l'amor mai no és a la Renaixença ni transgressor ni rebel i quan és tractat per dones sol ser enfocat des de l'òptica materno-filial, com és el cas de Maria-Antònia Salvà, la vida de la qual passà sense fets rellevants.

Malgrat que no es casà ni tingué fills i fou poeta, considerà, tal com queda reflectit en la seva obra, que la missió de la dona era precisament casar-se, tenir fills i no escriure. Del fet de ser soltera i no tenir descendència, no se n'excusa, perquè ningú no la va escollir per casar-s'hi i ella no n'és responsable, però, en canvi, de ser escriptora, sí. D'aquest aspecte, en parla sempre amb humilitat, demanant quasi perdó. I és per això que Miquel Ferrà, amb el qual mantingué una interessantíssima correspondència, li escriu en una carta: "Una dona no ha de demanar tantes excuses de ser intel·ligent i de tenir cor, i quan Déu li concedeix aquest privilegi ha de viure una mica més documentada". Ferrà la renya perquè Maria-Antònia té por de ser una intel·lectual, no vol que la prenguin per una lletraferida, tot i que ho és.

Carme Riera, «Un poema inèdit i un comentari», AA.DD. *Lectures de Maria-Antònia Salvà* (Barcelona, PAM, 1996)

Al final de la vida, Salvà es presenta sota la imatge de l'abella que ha volgut ser "romeu de vesta humil" per resseguir la seva natura particular, la seva experiència personal, també l'amor, i el pas del temps, i la soledat; i després plegar, perquè: "Ma bresca fora temps, fóra enutjosa cosa: / la nova gent d'avui deleix una altra mel? / L'abella -tant se val! / pel card i per la rosa / trobà camí del cel." Imatge poètica que, com la de l'aranya, designa freqüentment la poeta al llarg de la seva obra i l'acosta a tota una altra tradició, la de la poètica femenina, desenvolupada al llarg del segle XIX per noms com Emily Dickinson.

Lluïsa Julià, «L'"Antologia" carneriana de Maria-Antònia Salvà», *Serra d'Or*, (1996)

Dona de lletres com poques n'hi ha hagut, Maria Antònia Salvà se serví del coneixement d'altres llengües per enriquir la pròpia, que aconseguí d'usar amb agilitat, amb aparença d'espontaneïtat dels grans mestres. Cal dir, en honor dels més il·lustres dels seus contemporanis, que no van dubtar ni un moment de la categoria de la seva veu poètica, Alcover, Costa, el mateix Carner sabien que es trobaven enfront d'un clar poeta, tocat per aquell do diví, que diuen que no

s'aprèn, però que sens dubte el poeta exemplar usa, com l'artesà usa de la seva eina, per esdevenir un virtuós de l'ofici. Però rellegint els seus llibres, percaçant la lleu ironia que es desprèn de la seva mirada a les coses, en l'art de narrar Entre el record i l'enyorança la destresa i l'agudesesa dels comentaris humans, quan rellegeixes les seves traduccions d'un rigor i d'una fidelitat i al mateix temps d'una creativitat extraordinària, descobreixes com aquella dona havia amagat en el seu petit regne de l'Allapassa, –petit regne del qual era conscient i se'n sentia orgullosa– totes aquelles virtuts de la intel·ligència, de la rectitud, de la voluntat, de la imaginació que hauria pogut exercir en la vida pública, i que ella guardava deliberadament en el clos casolà.

(**Maria A. Capmany.** "Maria Antònia Salvà o l'art de dissimular la saviesa", dins Maria Antònia Salvà, 25 anys després. Lluçmajor: Obra Cultural Balear, 1983)

Salvà no traeix mai la literalitat, i a sobre aconsegueix traduir l'emoció estètica, aprofitant les nombroses afinitats entre la llengua d'origen i la de recepció: en resulten uns poemes catalans impecables.

(**Jordi Llavina.** "La poesia de Giovanni Pascoli", Avui, gener 2004)

"I succeí que jo, que tant de nina com de jove, passava llargues temporades al camp, amb gran secret i sols per contentar-me a mi mateixa, comencí a rimar les impressions hagudes en l'escenari que em voltava: la plana, vulgar, en el sentir de molts, però que jo havia assimilada justament amb les manifestacions de la musa popular, fent-les substància pròpia, retraient-les després amb tota sinceritat, i fins (passats molts d'anys), amb la pretensió d'haver dit qualque cosa inèdita.

Com tot s'arriba a saber, al punt s'escampà que jo feia versos i, En Costa, que aleshores era tornat de Roma ordenat sacerdot, essent vingut per uns dies a Lluçmajor, accedí al nostre desig de sentir-li recitar poesies, i una vetllada en família –només hi havia son pare, que era vingut amb ell, i nosaltres tots–, ens en va dir moltes, encara desconegudes.

Jo no sabia què em passava, de pura delícia interna; però com que no hi ha rosa sense espina, volgué que n'hi recitàs de meves, perquè qualcú, a Ciutat, li havia dit que jo també en feia. No hi hagué més remei que creure i, sacrificant l'amor propi, amb una violència fora mida, li vaig ensenyar les meves provatures, que ell va lloar, i fins volgué que li copiàs una, la que més li havia agradat.

Passat algun temps, el correu em dugué un número de la Revista Catalan, que es publicava a Vic, i ¿quina no seria la meva sorpresa, quan en fullejar-lo em vaig trobar que duia la meva poesia Orfanesa?

D'aleshores ençà ja fou Costa el meu protector i guia literari. Em deixava llibres, em féu conèixer personalment casi tots els literats mallorquins, amb ells venia canostra, quan érem a Ciutat, i tothom llegia les produccions respectives.

Per aquell temps, i en diferents sentades, ens anà llegint aquells poemes que aplegà després amb el títol comú De l'agre de la terra, i en publicar-se el llibre, me'n donà un exemplar amb aquesta dedicatòria encoratjadora: "A na Maria Antònia

ENTRE LLIVANYES I JUNTURES - TERTÚLIA POÈTICA

Biblioteca Marc de Vilalba, Cardedeu - Primavera-estiu 2016

Salvà, de qui tant esperen les lletres mallorquines". Fou el primer llibre que vaig tenir amb dedicatòria de l'autor. [...] La veneració profunda que sentia per ell m'impedia la confiança, a la qual no vaig arribar fins molts d'anys després. [...]

Quan per l'any 1903 s'organitzà a Mallorca un certamen literari presidit per En Joan Alcover, animada jo pels judicis tan favorables d'En Costa, vaig enviar allà el meu poema L'estiu, i no sabia dir la sorpresa i l'emoció fondíssima que em produí, en arribar-me per la premsa el veredict del Jurat, trobar-hi el meu lema premiat amb el premi de l'Ajuntament.

No vaig poder dormir, aquella nit, de la mateixa emoció. I pensar que la inesperada distinció havia estat sancionada per En Joan Alcover, que, alabant la meva composició, deia als seus amics (i això m'arribà per diferents conductes) que hi havia trobat "molta picardia poètica"!

En Costa no deixava d'instar-me que publicàs les traduccions de Mistral, que divulgades per ell, havien trobat arreu una tan bona acollida. D'això se n'encarregà, a Barcelona, En Josep Carner, i en publicar-se, casi simultàniament, a Mallorca el meu primer tomet de Poesies originals, fou el propi Costa qui m'hi posà el pròleg i qui es cuidà de tot. Des de llavors vaig ser considerada com a poetessa."

(Maria Antònia Salvà. Entre el record i l'enyorança. Palma: Moll, 1955)

POEMES

Record

D'aquell matí tan plàcid jo n'era l'ombra trista,
quan de la meva cambra sortint, de bon matí,
l'enyorament a l'ànima i als ulls l'allarga-vista,
mirava, a la ribera d'enfront, el Corp Marí.

Desnú el braç esquerre que abraça la badia,
és bell veure a tothora el dret tan enjoiat.
Esbart de belles cases ma vista allà destria:
sols una, d'entre tantes, s'endu mon cor robat.

Com papalló de llum mon esperit hi vola:
fa poc que ens delitàvem dins son florit jardí...
Mai més t'he vista, Emília, i et sent devora mi!

L'anell que tu portaves ara en mon dit llueix
i aquella baula dolça m'estreny i m'aconsola,
fent-me trobar ta mà damunt lo que fineix.

Espigues en flor (1926)

Casa pagesa

Volguda casa pagesa,
plaent com una escomesa,
oberta com una mà,
com una mà sempre estesa
que convida a reposar.

Com l'herba de fora vila,
ets l'amor del soleiet.
Tens una jove pubila
i una padrina que fila
i aigua qui apaga la set.

Ta xalesta emparralada
acull tothom, amatent;
tens per tots bona arribada,
i una cadira cordada
on passar-se el cansament.

Tens davant una perera
rica d'esplets exquisits,
i al costat una figuera
que revolten per Sant Pere
els infants enllepolits.

Tens estormies de figues,
tens pa damunt el raol,
tens oronelles amigues,
i ets rossa com les espigues
granades al bes del sol.

I com joia heretada
del bon temps de l'avior,
una estrella mostrejada
ta paret blanca forada
i a ta llar dóna claror.

Benhaja ta senzillesa
i aquest noble confiar
que em té l'ànima sorpresa,
volguda casa pagesa,
oberta com una mà!

Espigues en flor (1926)

Libèl·lula

Flor viva de l'aire,
libèl·lula atzur
volares rondaire
per sobre del mur.
Tota esgarrifança
tota il·lusió,
son blau d'alegrança
llençant a baldor,
la meravellera
s'emmeravellà;
mes tu, l'encisera,
fugies enllà.

La petxina

L'amor i son record que de la gent
i del lloc i del temps em feien lliure,
màgicament poblaren el meu viure
amb belles lluïssors d'or i d'argent.

Un cap-al-tard vingué desfent miratges;
jo els doní comiat -tot passa i mor-,
i fiu engrunes mig a contracor
una petxina de llunyanes platges.

Quatre coses

M'abelleixen quatre coses
-qui prou les sabrà lloar? -
El sol que bada les roses,
l'aigua que les fa brostar,
la rosada que les mulla
i el vent que les esfulla
per no veure-les secar.

Al roserar

Pues i flors té el roserar:
cal que respir o que em defensi?
-¿Qui per les roses, en silenci
no es deixaria esgarrinxar?

Cel d'horabaixa

Sota el cel d'horabaixa que l'empara
natura tota se condorm en pau,
només mon cor és dolçament esclau
d'un remoreig que no s'apaga encara;
d'un remoreig que vol tornar cançó
i és prop i és lluny, i és calma i és passió.

El pi ver

A la terra dels avis i del pare,
tota ella amb so de pins murmuriosa,
joia del cor i de l'esguard delícia,
s'aixecava un sol pi de pinya vera.
Alt i esvelt, son vigorós ramatge
el fruit color d'aram tot just traïa,
massís, ferreny com un puny clos d'atleta,
a nostra mà d'infants inabastable.
Amb sos enginys En Miquel Pou l'havia.
El garriguer colrat, fill de la brosta,
abocava el sarró de pell de cabra
i queia en nostres mans la bella pinya.
Quin goig en treure el pa! Car ella en rebre
l'hàlit del forn, a poc a poc, flairosa
de la reina pròdiga es badava,
i ens lliurava el tresor que tant delíem:
aquells pinyons granats de closca dura
i satinós bessó, que en masticar-lo
ens deixava les boques untoses.
Prou el pi ver les tales respectaren;
cap destralada no l'atuiria:
una ventada abraonant-lo amb fúria
al pedregam el va ajupir de testa.
I àdhuc tot ajupit i en sa vellura,
un fruit migrat adés i ara ens dóna.

Ensaïmada

A Josep Carner

Un mallorquí del pla, veient la lluna
—esblanqueïda de mirar les tofes
dels ametllers florits—, se n'ullprenia,
i en veure-la tan blanca i tan rodona,
volgué provar de treure'n una imatge.
El pobre s'afanyava nit i dia
barrejant la farina, els ous, el sucre
i la mantega flonja. No arribava
a atènyer l'ideal; però seguia
maldant, i aquella gent que mai va veure
el món per un forat, meravellada
i enllepolida ensems, l'alçava mestre:
Mestre en el gai saber de llepolia.
Oh, tu, Poeta que has gustat tan d'hora
les menges tropicals, la xocolata

de Torí, tan famosa, i la delícia
de les llemineries catalanes,
vulguis, benèvol, acceptar la Roda
de la Fortuna, en forma d'ensaïmada:
d'una ensaïmada humil, ben mallorquina.
Això calia: humilitat, dolcesa;
i els angelics suaus s'han deixat tondre
les rosses cabelleres per farcir-la.

Donzelles de l'any dos mil

Oh vosaltres, pressentides flors d'amor i gentilesa
que viureu quan mon passatge s'haurà fet esborradís;
jo us endreç per aleshores, amical, una escomesa
que s'allunya, de mos versos dins l'esbart voleiadís.

PER SABER-NE MÉS (BIBLIOGRAFIA ET AL.)

- Graña, Isabel** (2007). *Els poetes de l'escola Mallorquina i l'Associació per la Cultura de Mallorca*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Julià, Lluïsa** (2008). *Maria Antònia Salvà (1869-1058)*. Biografia. Palma: Ajuntament de Palma.
- Julià, Lluïsa** (ed.) (1996). *Lectures de Maria-Antònia Salvà*. Palma-Barcelona: Departament de Filologia Catalana i Lingüística General. Universitat de les Illes Balears - Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Julià, Lluïsa** (ed.) (2009). *Escriure sense context. Jornades d'estudi de Maria Antònia Salvà*. Palma-Barcelona: Departament de Filologia Catalana i Lingüística General. Universitat de les Illes Balears - Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Julià, Lluïsa; Marçal, Maria Mercè** (1998). «En dansa obliqua de miralls». En: *Cartografies del disig*. Barcelona: Proa.
- Margalida, Tomàs** (1991). *La trajectòria intel·lectual de Maria Antònia Salvà*. Lluçmajor: Papers de L'Allapassa.
- Maria A. Salvà**, 25 anys després (1983). Lluçmajor: Obra Cultural Balear.
- Massot i Muntaner, Josep** (1978). *Cultura i vida a Mallorca entre la guerra i la postguerra (1930-1950)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Massot i Muntaner, Josep** (1993). *Llengua, literatura i societat a la Mallorca contemporània*. Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Oliver, Miquel dels Sants** (2003). *La literatura en Mallorca*. Palma.
- Salvà, M. A.** (1910) *Poesies*, Palma de Mallorca, Estampa de les filles d'en Joan Colomar.

- (1981a) *Espigues en flor*, pròleg de Josep Carner, Palma, Editorial Moll (Col·lecció «Obres de Maria Antònia Salvà», 1). [1948, 1^a ed.]
- (1981b) *El retorn*, pròleg de Miquel Ferrà, Palma, Editorial Moll (Col·lecció «Obres de Maria Antònia Salvà», 3). [1948, 1^a ed.]
- (1981c) *Cel d'horabaixa*, Palma, Editorial Moll (Col·lecció «Obres de Maria Antònia Salvà», 4). [1948, 1^a ed.]
- (1981d) *Lluneta del pagès*, Palma, Editorial Moll (Col·lecció «Obres de Maria Antònia Salvà», 5). [1952, 1^a ed.]

Sbert i Garau, Miquel (2008). La fusió de cultura popular i poesia a l'obra de Maria Antònia Salvà. Lluçmajor: Papers de L'Allapassa.

Articles:

Copyright textos © Fina Birulés i Heura Marçal. Article publicat al diari Avui (30/03/95)

Copyright textos © Lluïsa Julià, Carme Riera i hereus de Tomàs Garcés, Josep Carner i Maria Antònia Salvà.

Apunts sobre exili, llengua i traducció / Bacardí, Montserrat (Universitat Autònoma de Barcelona)
Caplletra, Núm. 58 (Primavera 2015), p. 159-182 (Monogràfic: Traducció i models lingüístics)
<http://www.raco.cat/index.php/Caplletra/article/view/292714/389087>

Els poetes i la dignitat / Llavina, Jordi
Avui, 9 setembre 2015, p. 31 (Punt de vista)
http://www.traces.uab.es/tracesbd/avui/2015/avui_a2015m9d9p31.pdf

Música:

Cel d'horabaixa, M^a del Mar Bonet:
https://www.youtube.com/watch?v=_HPv1E3N0rQ

La petxina, M^a del Mar Bonet:
<https://www.youtube.com/watch?v=6l13vnAskzk>

Referències biogràfiques a Internet:

<http://llettra.uoc.edu/ca/autora/maria-antonia-salva>

https://ca.wikipedia.org/wiki/Maria_Ant%C3%B2nia_Salv%C3%A0_i_Ripoll

<http://www.llucmajor.org/municipi/literatura.ct.html>

<http://www.xtec.cat/~lrius1/alcover/contextbaix.htm>